

Μακάριος Δρουσιώτης

ΚΡΑΤΟΣ ΜΑΦΙΑ

ΠΩΣ Η ΣΥΜΜΟΡΙΑ ΚΑΤΗΡΓΗΣΕ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Ολιγάρχες / Ξέπλυμα / Μίζες / Παρακολουθήσεις

εκδόσεις αλφάδι

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος 7

Ο ολιγάρχης και το φέουδό του 13

The offshore President 77

Η σφηκοφωλιά 123

Οι άνθρωποι του Προέδρου 149

Ένας χαφιές στην παλάμη μου 181

Ο ηθικός αυτουργός 241

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Για ένα κράτος δικαίου

Το βιβλίο αυτό είναι το τελευταίο μιας τριλογίας που πραγματεύεται τα έργα και τις ημέρες της διακυβέρνησης του Νίκου Αναστασιάδη. Η *Συμμορία* (2020) καταπιάνεται με τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης του 2013. Το *Έγκλημα στο Κραν Μοντανά* (2021) αναφέρεται στις συνομιλίες για την επίλυση του Κυπριακού. Το *Κράτος Μαφία* είναι κατά κάποιο τρόπο συνέχεια του πρώτου βιβλίου, και ολοκληρώνει τον κύκλο της σχέσης του Αναστασιάδη με τη διαφθορά.

Όταν αποφάσιζα τον τίτλο του βιβλίου *Η Συμμορία*, η έγνοια μου ήταν μήπως εκληφθεί ως υπερβολή. Τα μηνύματα που πήρα από τους αναγνώστες ήταν πως ο τίτλος ήταν μάλλον επιεικής. Δεν αισθάνομαι την ίδια ανησυχία για το *Κράτος Μαφία*. Το περιεχόμενο του βιβλίου τεκμηριώνει τη θέση ότι οι θεσμοί στην Κύπρο, προεξάρχουσας της προεδρίας της Δημοκρατίας, δεν υπηρετούν τις αξίες ενός κράτους δικαίου, αλλά λειτουργούν με νοοτροπίες και πρακτικές που μόνο σε οργανώσεις μαφίας συναντά κανείς.

Όπως και στην περίπτωση των άλλων δύο βιβλίων, η παρούσα έκδοση αποτελεί ένα μείγμα προσωπικής μαρτυρίας και έρευνας. Στη *Συμμορία* υπερίσχυε η προσωπική μαρτυρία, και η έρευνα ήταν συμπληρωματική. Στο *Έγκλημα στο Κραν Μοντανά* η αναλογία μαρτυρίας-έρευνας ήταν περίπου ίση. Σε αυτό το βιβλίο υπερισχύει η έρευνα, την οποία

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ωστόσο δεν θα μπορούσα να πραγματοποιήσω χωρίς την προσωπική γνώση, και κυρίως την εμπειρία που είχα αποκτήσει συνεργαζόμενος με τον Νίκο Αναστασιάδη.

Η έρευνα για υποθέσεις διαφθοράς στις οποίες ενέχονται άτομα που δρουν με όρους μαφίας εμπειρέχει κινδύνους. Η συγγραφή αυτού του βιβλίου ήταν μια διαρκής προσωπική περιπέτεια. Οι επικοινωνίες μου βρίσκονταν υπό διαρκή παρακολούθηση, το ίδιο και τα γραφόμενά μου. Υπήρξαν προσπάθειες εκφοβισμού, και παραβιάστηκε η προσωπική μου ζωή. Στη διάρκεια αυτής της περιπέτειας έχω προβεί σε δημόσιες καταγγελίες — κυρίως για λόγους προστασίας — αλλά σκόπιμα απέφυγα να αναφερθώ σε λεπτομέρειες πριν ολοκληρώσω την έρευνά μου.

Μέρος αυτού του βιβλίου είναι και το ιστορικό της παρακολούθησης του τηλεφώνου μου και της υποκλοπής εγγράφων από τον υπολογιστή μου. Η πλήρης καταγραφή του τι συνέβηκε στις συσκευές μου προϋποθέτει πολλές και λεπτομερείς αναφορές, οι οποίες είναι δυσνόητες για τον μέσο αναγνώστη. Από την άλλη, μια γενική καταγραφή δεν θα τεκμηρίωνε πλήρως τη σοβαρή κατηγορία της υποκλοπής των δεδομένων μου και της διείσδυσης στην προσωπική μου ζωή. Σε αυτό το βιβλίο επέλεξα μια μέση οδό: Παραθέτω όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για να κατανοήσει ο αναγνώστης τι έχει συμβεί. Για όσους αναγνώστες ενδιαφέρονται για μια πιο εξαντλητική παρουσίαση, δημοσιεύω στο διαδίκτυο μια λεπτομερή εκδοχή του ιστορικού υποκλοπής των δεδομένων μου, μαζί με φωτογραφικά στιγμιότυπα όλων των τεκμηρίων.

Σε ένα ευνομούμενο κράτος οι σοβαρές υποθέσεις διαφθοράς που αποκαλύπτονται σε αυτό το βιβλίο θα κατέληγαν στα ποινικά δικαστήρια. Οι πιθανότητες να συμβεί αυτό στην Κύπρο είναι μηδαμινές έως και ανύπαρκτες, διότι το σύστημα εξουσίας είναι στην ολότητά του διεφθαρμένο. Δεν είναι τυχαίο, ούτε και ανεξήγητο, το γεγονός ότι τα δύο πρώτα βιβλία, παρά την πλατιά απήχηση που είχαν από το αναγνωστικό κοινό, δεν απασχόλησαν σχεδόν καθόλου τον δημόσιο διάλογο.

Το κράτος δικαίου στην κυπριακή κοινωνία είναι μια έννοια παραγκωνισμένη. Η ανοχή και η έλλειψη λογοδοσίας εξέθρεψε τη διαφθορά και υπονόμωσε την ποιότητα της δημοκρατίας. Ο μέσος πολίτης είναι εθισμένος στη σιωπή. Η λαϊκή ρήση «κρύψε να περάσουμε» αποδίδει επαρκώς την πραγματικότητα. Η προσδοκία είναι ότι αυτή η εργασία θα συμβάλει στην ανάπτυξη κοινωνικής ευαισθησίας προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Μακάριος Δρουσιώτης
Λευκωσία, Αύγουστος 2022

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Ο ολιγάρχης και το φέουδó του

Υπάρχουν τρία μέρη στον κόσμο όπου μπορώ να κάνω ό,τι θέλω: Η Κύπρος, το Μονακό και ο Σκορπιός.

ΝΤΜΙΤΡΙ ΡΙΜΠΟΛΟΒΛΕΦ

Τον Μάρτιο του 2013 ανέλαβα καθήκοντα στο Προεδρικό ως ειδικός συνεργάτης του νεοεκλεγέντος Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Αναστασιάδη. Μέρος των καθηκόντων μου ήταν να αξιολογώ την αλληλογραφία που έφτανε στο γραφείο του κυβερνητικού εκπροσώπου Χρήστου Στυλιανίδη, να ξεχωρίζω τα σημαντικά, που έπρεπε να φτάνουν στον ίδιο, από τα δευτερεύοντα, που θα μπορούσε να χειριστεί το προσωπικό του γραφείου του. Παρατήρησα ότι ανάμεσα στην αλληλογραφία περιλαμβάνονταν συχνές επιστολές που αποστέλλονταν με φαξ από τον δικηγόρο Ανδρέα Νεοκλέους, με τις οποίες κατάγγελλε τον βουλευτή και πρόεδρο του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου ότι ήταν, κατά κάποιο τρόπο, υποχείριο του δικηγόρου Λουκή Παπαφιλίππου. Τις ίδιες επιστολές είδα να κυκλοφορούν και στο γραφείο του Προέδρου. Θεώρησα ότι ο καυγάς μεταξύ δύο δικηγόρων δεν ήταν ζήτημα που έπρεπε να απασχολεί τον κυβερνητικό εκπρόσωπο και δεν τις προωθούσα στον Στυλιανίδη. Κάποια στιγμή, ο Νεοφύτου έκανε παραστάσεις στον Στυλιανίδη, επειδή θεωρούσε ότι ολόκληρο το Προεδρικό συνωμοτούσε εναντίον του, καθοδηγούμενο από τον Νεοκλέους. Το τεκμήριο που επικαλέστηκε ήταν το γεγονός ότι δεν τον ενημέρωνε κανένας για τις επιστολές που έρχονταν από τον Νεοκλέους. Η κρίση ξεπεράστηκε μόνο όταν διαβεβαίωσα προσωπικά τον Νεοφύτου ότι ο Στυλιανίδης δεν είχε ιδέα για τις επιστολές και ότι η ευθύνη ήταν δική μου, επειδή έκρινα ότι δεν μας αφορούσε αυτή η υπόθεση.

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

Τελικά, δεν επρόκειτο για μια απλή αντιδικία μεταξύ δικηγόρων, αλλά για μια υπόθεση διαφθοράς με ασύλληπτες διαστάσεις. Αφορούσε το διαζύγιο του Ρώσου ολιγάρχη Ντμίτρι Ριμπολόβλεφ με την εν διαστάσει σύζυγό του Ελένα Ριμπολόβλεβα, όπου ο Νεοκλέους ήταν ο δικηγόρος του Ριμπολόβλεφ και ο Παπαφιλίππου της Ριμπολόβλεβα. Το διακύβευμα αυτής της διαμάχης ήταν μεγέθους δισεκατομμυρίων και η Κύπρος ήταν το πεδίο αντιπαράθεσης του ζεύγους.

Ο νομικός οίκος Ανδρέας Νεοκλέους και Σία είχε εξειδίκευση στα διεθνή εμπιστεύματα (trusts). Το εμπιστευμα είναι μια μορφή πληρεξουσίου το οποίο δίνει ο κάτοχος μιας περιουσίας (εντολέας) σε έναν εντολοδόχο, ο οποίος τη διαχειρίζεται. Η ταυτότητα του εντολέα δεν είναι γνωστή στους τρίτους. Ο εντολοδόχος εμφανίζεται να κατέχει και να διαχειρίζεται μια περιουσία σαν να είναι δική του, ενώ στην ουσία ενεργεί για λογαριασμό και προς όφελος εκείνου που του δίνει την εντολή. Το επιχειρηματικό μοντέλο του Νεοκλέους ήταν ιδανικό για τους ολιγάρχες, τη νέα οικονομική ελίτ της μετασοβιετικής Ρωσίας, οι οποίοι είχαν περάσει στα χέρια τους τα λάφυρα από την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης. Οι ολιγάρχες αισθάνονταν ανασφαλείς έναντι του ενδεχομένου να τους κυνηγήσει το ρωσικό κράτος και αναζητούσαν τρόπους να κρύψουν τον πλούτο τους στο εξωτερικό.

Ο Νεοκλέους ήταν ο πρώτος Κύπριος δικηγόρος που άνοιξε γραφείο στη Ρωσία μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και έκανε Ρώσους πελάτες. Ο πιο φημισμένος πελάτης του ήταν ο Ντμίτρι Ριμπολόβλεφ, ο οποίος αρχικά προσέφυγε στον Νεοκλέους για να προστατεύσει τον πλούτο του από τους συνήθεις κινδύνους που αντιμετώπιζε ένας ολιγάρχης. Στη συνέχεια, τα εμπιστεύματα έγιναν το μέσο απόκρυψης της περιουσίας του Ριμπολόβλεφ από τη σύζυγό του, η οποία, το 2008, υπέβαλε αίτηση διαζυγίου διεκδικώντας το ένα δεύτερο της ύψους πέραν των \$9 δισεκατομμυρίων οικογενειακής περιουσίας.

Ο Ριμπολόβλεφ κατάγεται από την πόλη Περμ, που είναι κτισμένη στις όχθες του ποταμού Κάμα στο ευρωπαϊκό τμήμα της Ρωσίας, στα Ουράλια Όρη. Γόνος οικογένειας γιατρών, σπούδασε και ο ίδιος ια-

τρική, στο Πανεπιστήμιο του Περμ. Στο πανεπιστήμιο γνώρισε και παντρεύτηκε τη σύζυγό του Ελένα. Στο Περμ υπήρχαν τα μεγαλύτερα παγκοσμίως αποθέματα ποτάσσης, που είναι πρώτη ύλη για την παραγωγή λιπασμάτων. Εκεί δραστηριοποιείτο η Uralkali, μια γιγαντιαία βιομηχανία λατόμευσης και επεξεργασίας ποτάσσης, με εξαγωγές στην παγκόσμια αγορά. Όταν κατέρρευσε η Σοβιετική Ένωση, ο Ριμπολόβλεφ είδε την ευκαιρία, εγκατέλειψε την ιατρική, εκμεταλλεύτηκε το πρόγραμμα αποκρατικοποιήσεων του τότε Προέδρου της Ρωσίας Μπορίς Γιέλτσιν, και απέκτησε την πλειοψηφία των μετοχών της Uralkali.

Στη Ρωσία του Γιέλτσιν η διατήρηση του νεοαποκτηθέντος πλούτου ήταν δυνατή μόνο σε όσους γνώριζαν ανθρώπους που θα μπορούσαν να τους βοηθήσουν να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους που προέρχονταν είτε από τους ανταγωνιστές τους είτε από το διεφθαρμένο κράτος. Επιβίωναν αυτοί που είχαν τη στήριξη ομάδων του οργανωμένου εγκλήματος, που συνήθως αποτελούνταν από επιχειρηματίες, τοπικούς πολιτικούς, πρώην πράκτορες της KGB και στρατιωτικούς. Ο Ριμπολόβλεφ τύγχανε της υποστήριξης του Γιούρι Τρουτνέφ, δημάρχου του Περμ, ο οποίος αργότερα υπηρέτησε στο Κρεμλίνο ως συνεργάτης του Προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν, ακολούθως έγινε υπουργός Εθνικών Πόρων στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση, και από το 2013 μέχρι σήμερα υπηρετεί ως αναπληρωτής Πρωθυπουργός.¹ Ο Ριμπολόβλεφ είχε επίσης μακρόχρονη σχέση με τον Σεργκέι Εζουμπτσένκο, επικεφαλής της FSB (διαδόχου της KGB) στην περιφέρεια του Περμ, ο οποίος τον υποστήριζε στις επιχειρηματικές του δραστηριότητες, ενώ τον είχε διορίσει και στο Διοικητικό Συμβούλιο της Uralkali.²

Επειδή στη Ρωσία τίποτα δεν ήταν βέβαιο, ούτε ασφαλές, ο Ριμπολόβλεφ πήρε μέτρα από νωρίς. Από το 1993 έστειλε την οικογένειά του να ζήσει σε συνθήκες ασφάλειας στην Ελβετία. Το 1995 έκανε το πρώτο του δισεκατομμύριο και αναζητούσε τρόπους να προφυλάξει τον πλούτο του στο εξωτερικό. Το ιδανικό μοντέλο για τις ανάγκες

1. “Rybolovlev’s rules, a Russian billionaire’s Monaco fiefdom”, *Der Spiegel*, 16.11.2018.
2. <https://by.tribuna.com/tribuna/blogs/redaktsiya/2901427.html>.

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

του ήταν τα εμπιστεύματα, έτσι βρέθηκε στο πελατολόγιο του Ανδρέα Νεοκλέους, ο οποίος δημιούργησε για λογαριασμό του τα οικογενειακά εμπιστεύματα “Aries” και “Virgo”.³ Τα ονόματα των εμπιστευμάτων ήταν εμπνευσμένα από τα ζώδια των δύο θυγατέρων του, οι οποίες ήταν, μαζί με τον ίδιο, οι δικαιούχοι, όχι όμως η σύζυγός του.

Το 1995, ενόσω ο Ριμπολόβλεφ βρισκόταν στην Ελβετία, δολοφονήθηκε στο Περμ ένας συνεταιρός του. Όταν επέστρεψε στη Ρωσία, συνελήφθη ως ύποπτος για τον φόνο. Κρατήθηκε για 11 μήνες, αλλά αφέθηκε ελεύθερος όταν ο βασικός μάρτυρας εναντίον του άλλαξε την κατάθεσή του και ενοχοποίησε τον εαυτό του.

Το 2006, η Uralkali μπήκε σε περιπέτειες, όταν κατέρρευσε ένα από τα λατομεία της και προκάλεσε τεράστια οικολογική καταστροφή, τη χειρότερη στην πρώην Σοβιετική Ένωση μετά το Τσέρνομπιλ. Έρευνα που έγινε υπό την εποπτεία του προστάτη τού Ριμπολόβλεφ, Γιούρι Τρουτνέφ, ο οποίος ήταν τότε υπουργός Εθνικών Πόρων, απάλλαξε την Uralkali από κάθε ευθύνη. Το 2008, το Κρεμλίνο άνοιξε ξανά την υπόθεση και διεκδικούσε από την Uralkali αποζημιώσεις μέχρι \$50 δισεκατομμύρια. Η αναμόχλευση της υπόθεσης ήταν μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας του Πούτιν να θέσει υπό τον έλεγχό του επιχειρήσεις που είχαν ιδιωτικοποιηθεί επί Γιέλτσιν. Τελικά έγινε ένας συμβιβασμός και η εταιρεία κατέβαλε μόλις \$218 εκατομμύρια ως αποζημιώσεις, όμως ένα χρόνο αργότερα, ο Ριμπολόβλεφ πούλησε τη συμμετοχή του στην Uralkali σε έναν όμιλο επιχειρηματιών με πλάτες στο Κρεμλίνο, για \$6,5 δισεκατομμύρια.⁴

Το ακριβό διαζύγιο

Η πώληση του μεριδίου του Ριμπολόβλεφ στην Uralkali συνέπεσε με την καταχώριση σε δικαστήριο της Γενεύης των οικονομικών απαιτήσεων της συζύγου του, η οποία υπέβαλε αίτηση διαζυγίου για λόγους

3. “Rybolovlev’s rules, a Russian billionaire’s Monaco fiefdom”, *Der Spiegel*, 16.11.2018.

4. Όπ. π.

απιστίας, κατηγορώντας τον για τη φιλοξενία νεαρών γυναικών, «σε μαζική κλίμακα», στο πολυτελές γιοτ της οικογένειας.⁵ Στα δικόγραφα της αίτησης διαζυγίου η Ριμπολόβλεβα τον κατηγορούσε επίσης για παιδοφιλία, επειδή είχε σεξουαλικές σχέσεις με ανήλικα κορίτσια.

Η Ριμπολόβλεβα διεκδικούσε μέσω της δικαστικής οδού \$4,5 δισεκατομμύρια, που αντιστοιχούσαν στη μισή περιουσία που είχαν αποκτήσει με τον σύζυγό της κατά τη διάρκεια του έγγαμου βίου τους.⁶ Ο Ριμπολόβλεφ δεν ήταν διατεθειμένος να μοιραστεί τον οικογενειακό πλούτο με την εν διαστάσει σύζυγό του, και θα έκανε τα πάντα για να τον αποκρύψει. Το δικηγορικό γραφείο του Ανδρέα Νεοκλέους δημιούργησε τότε ένα δίκτυο εταιρειών εγγεγραμμένων σε φορολογικούς παραδείσους και ελεγχόμενων από εμπιστεύματα που είχε δημιουργήσει για λογαριασμό του Ριμπολόβλεφ στην Κύπρο. Μέσω των εταιρειών αυτών ο Ριμπολόβλεφ μετέτρεψε μεγάλο μέρος της περιουσίας του σε ακίνητα και σε άλλες επενδύσεις, σε όλες τις γωνιές του πλανήτη. Η πιο πολυσυζητημένη επένδυσή του ήταν η αγορά ενός ακινήτου στη Φλώριδα, που ανήκε στον Ντόναλντ Τραμπ, σε υπερτιμημένη αξία, σε μια εποχή που η αυτοκρατορία του μέλλοντος Προέδρου των ΗΠΑ ταλανιζόταν από σοβαρά οικονομικά προβλήματα.⁷ Η διασημότερη ωστόσο επένδυση του Ριμπολόβλεφ ήταν η αγορά του νησιού Σκορπιός από την Αθηνά Ωνάση, εγγονή του Έλληνα κροίσου Αριστοτέλη Ωνάση, ο οποίος το 1968 είχε παντρευτεί εκεί την Τζάκι Κένεντι. Στην Κύπρο, το 2010, ο Ριμπολόβλεφ επένδυσε €500 εκατομμύρια και απέκτησε το 10% της Τράπεζας Κύπρου. Η επένδυση αυτή χάθηκε εξ ολοκλήρου στην οικονομική κρίση του 2013.

Το 2011 ο Ριμπολόβλεφ εγκαταστάθηκε στο Μονακό. Με το συμβολικό ποσό του ενός ευρώ αγόρασε το 66,67% των μετοχών της ποδοσφαιρικής ομάδας του πριγκιπάτου, μέσω του εμπιστεύματος “Zeus”, που

5. Vicky Ward, “Did this billionaire get swindled out of millions in an elaborate art world scheme?”, *Town & Country*, 17.11.2015.
6. Andrew Osborn, “Russian oligarch facing world’s most expensive divorce”, *The Telegraph*, 2.7. 2010.
7. Yuri Felshtinsky, “Donald Trump & Dmitri Rybolovlev: The story of one payment”, *Gordonua*, 9.7.2018.

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

επίσης διαχειριζόταν ο Ανδρέας Νεοκλέους. Ο Ριμπολόβλεφ επένδυσε στην AS Monaco €330 εκατομμύρια για την αγορά ποδοσφαιριστών, επαναφέροντας την ομάδα στο διεθνές ποδοσφαιρικό στερέωμα.⁸ Ο Ρώσος ολιγάρχης δεν είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το ποδόσφαιρο, όμως η επένδυση αυτή του έδωσε αίγλη και κοινωνικό στάτους. Η AS Monaco ήταν το αγαπημένο παιδί του πρίγκιπα του Μονακό Αλβέρτου και μέσω αυτής της επένδυσης ο Ριμπολόβλεφ απέκτησε σχέσεις με τη βασιλική οικογένεια. Χρησιμοποιώντας ως όχημα την AS Monaco δημιούργησε ένα δίκτυο στενών επαφών με υπουργούς, μέλη του κοινοβουλίου και αξιωματικούς της αστυνομίας του πριγκιπάτου, που τον βοηθούσαν με τα επιχειρησιακά του συμφέροντα, του έδιναν εμπιστευτικές πληροφορίες και ετοίμαζαν νομοσχέδια που εξυπηρετούσαν τις ανάγκες του.⁹

Στη Γενεύη, οι Ριμπολόβλεφ είχαν γνωριστεί με την Τάνια Ράπο, η οποία ασχολείτο με εκδόσεις και είχε διεισδύσει στα ανώτερα στρώματα της τοπικής κοινωνίας. Η Ράπο ήταν σύζυγος του οδοντίατρου της Ελένα Ριμπολόβλεβα, και λόγω βουλγαρικής καταγωγής μιλούσε ρωσικά. Έτσι, τους βοηθούσε με τη γλώσσα — ο Ριμπολόβλεφ δεν μιλούσε καμιά άλλη πέραν της ρωσικής — και έγινε η σύμβουλος του ζεύγους στη Γενεύη για όλα τα προβλήματα καθημερινότητας που μπορούσε να αντιμετωπίσει μια οικογένεια σε μια ξένη πόλη.¹⁰ Η σχέση αυτή εξελίχθηκε σε στενή φιλία και η Ράπο έγινε νονά της δεύτερης κόρης των Ριμπολόβλεφ, που γεννήθηκε στη Γενεύη. Για νονός επιλέγηκε ένας πρώην συνταγματάρχης της KGB.¹¹

Η Τάνια Ράπο περιέγραψε στη γαλλική έκδοση του περιοδικού *Vanity Fair* μία προσωπική εμπειρία που καταδεικνύει τη νοοτροπία του Ριμπολόβλεφ: «Ένα βράδυ, στην Ελβετία, συνόδευα τον Ντιμίτρι και την Ελένα σε δείπνο με επιχειρηματίες και δικηγόρους, την ανώτερη μεσαία

8. “Rybolovlev’s rules, a Russian billionaire’s Monaco fiefdom”, *Der Spiegel*, 16.11.2018.

9. Όπ. π.

10. Vicky Ward, “Did this billionaire get swindled out of millions in an elaborate art world scheme?”, *Town & Country*, 17.11.2015.

11. Hervé Gattegno, “Oligarque contre marchand d’art: révélations sur l’affaire qui fait trembler Monaco et la Suisse”, *Vanity Fair*, 23.2.2016.

τάξη της Γενεύης. Εξηγώντας γιατί η Ελβετία τον είχε απογοητεύσει, είπε: “Όταν ήμουν στη Ρωσία, νόμιζα ότι η χώρα σας ήταν η μόνη αληθινή καπιταλιστική χώρα στην Ευρώπη. Νόμιζα ότι οι άνθρωποι που έχουν τα χρήματα έχουν τη δύναμη, ότι ελέγχουν τη δικαιοσύνη, την αστυνομία και την κυβέρνηση. Αλλά εσείς κάνετε δημοψηφίσματα και έχετε σοσιαλιστές στο κοινοβούλιο ...”¹²

Είναι φανερό ότι όταν ο Ριμπολόβλεφ εγκαταστάθηκε στην Ελβετία, και ακολούθως στο Μονακό, μετέφερε μαζί του τη ρωσική νοοτροπία. Η σύζυγός του, σε μια από τις σπάνιες συνεντεύξεις της, είπε ότι ένας από τους λόγους του διαζυγίου τους ήταν η άρνηση του Ριμπολόβλεφ να δυτικοποιηθεί, σε αντίθεση με την ίδια, που υιοθέτησε τον ελβετικό τρόπο ζωής. «Ποτέ δεν έχει συμμετάσχει στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της πόλης. Δεν ζούσαμε στον ίδιο κόσμο», είπε.¹³

Όταν η Ελένα Ριμπολόβλεβα επιστράτευσε τους πιο καλούς δικηγόρους για να αναζητήσουν την οικογενειακή περιουσία σε όλο τον κόσμο, ο Ριμπολόβλεφ την αντιμετώπισε με τον ρωσικό τρόπο, για να την εξαναγκάσει σε συνθηκολόγηση. Καταρχάς αναζήτησε δικηγόρο στη Γενεύη που μιλούσε τη γλώσσα του και συμβλήθηκε με τη νεαρή και φιλόδοξη Τετιάνα Μπερσέντα, ουκρανικής καταγωγής, με σπουδές στη διεθνή επιδιαιτησία και εγγεγραμμένη στον δικηγορικό σύλλογο της πόλης. Η Μπερσέντα χώθηκε με τα μούτρα στη δουλειά και εξελίχθηκε σε πολύτιμη και έμπιστη συνεργάτιδα του Ριμπολόβλεφ. Ένας φίλος της δήλωσε στο *Paris Match* ότι ήταν ένας αφοσιωμένος στρατιώτης που «θα μπορούσε να κόψει και το χέρι της» για το αφεντικό της.¹⁴ Η Μπερσέντα είχε στην ευθύνη της τα νομικά ζητήματα της εταιρείας *Rigmora*, η οποία διαχειριζόταν την οικογενειακή περιουσία των Ριμπολόβλεφ.¹⁵ Ακολούθησε τον Ριμπολόβλεφ όταν αυτός εγκα-

12. Όπ. π.

13. Chantal Mathez, “Elena Rybolovleva, les confidences d’une âme russe”, *Bilan*, 21.1.2014.

14. Aurélie Raya, “‘Monacogate’: La riposte de Tetiana Bersheda”, *Paris Match*, 13.10.2017.

15. Michel Henry, “How Russian oligarch Dmitry Rybolovlev spun his web over Monaco”, *Mediapart*, 17.11.2018.

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

ταστάθηκε στο Μονακό και η ίδια έγινε μέλος του Συμβουλίου της AS Monaco. Η Τετιάνα Μπερσέντα απέκτησε τόση δύναμη στο περιβάλλον του Ριμπολόβλεφ, που στο Μονακό την αποκαλούσαν «Τσαρίνα». ¹⁶ Σύμφωνα με την Τάνια Ράπο, ο Ριμπολόβλεφ δεν μιλούσε με κανέναν άλλο εκτός από την κομμώτριά του και τη δικηγόρο του. ¹⁷

Από το 2010 και μετά, όταν η Ριμπολόβλεβα καταχώρισε στο δικαστήριο τις οικονομικές της απαιτήσεις για το διαζύγιο, η ύψιστη προτεραιότητα του Ριμπολόβλεφ ήταν να θωρακίσει τον οικογενειακό πλούτο που διαχειριζόταν ο ίδιος από τις διεκδικήσεις της συζύγου του. Και δεν υπήρχε όριο πόσα θα πλήρωνε για να πετύχει τον σκοπό του. ¹⁸ Το γενικό πρόσταγμα αυτής της αποστολής το είχε η Τετιάνα Μπερσέντα.

Η περιουσία ήταν καμουφλαρισμένη πίσω από τα κυπριακά εμπιστεύματα και ο εντοπισμός της από τους δικηγόρους της Ελένα Ριμπολόβλεβα εξαρτάτο από τον βαθμό στεγανότητάς τους. Οι νομικοί σύμβουλοι του Ριμπολόβλεφ έκριναν ότι ο περί Εμπιστευμάτων Νόμος της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν πρόσφερε επαρκή κάλυψη και ότι ήταν ανάγκη να αναθεωρηθεί για να καλύψει όλα τα κενά που υπήρχαν σε σχέση με τις δικαστικές διαδικασίες που είχε αρχίσει η Ριμπολόβλεβα σε διάφορα μέρη του κόσμου.

Την πρωτοβουλία προώθησης της τροποποίησης του νόμου ανέλαβε ο Ανδρέας Νεοκλέους, ο οποίος είχε ισχυρή οριζόντια επιρροή στο πολιτικό σύστημα της Κύπρου. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον Νεοκλέους αποδίδεται η φράση «δεν έχει σημασία ποιος εκλέγεται Πρόεδρος, την Κύπρο εγώ την κυβερνώ». ¹⁹ Η Ριμπολόβλεβα όρισε δικη-

16. Boris Thioly, “Monaco: Le trop influent M. Rybolovlev”, *L’Express*, 8.11.2017.

17. Sam Knight, “The Bouvier Affair”, *The New Yorker*, 8.2.2016.

18. Το είπε ο Ριμπολόβλεφ στον Ελβετό έμπορο τέχνης Ιβ Μπουβιέ, όταν ζήτησε τη συνδρομή του για να εξαγοράσει τους δικαστές που θα εκδίκαζαν την υπόθεση του διαζυγίου του. (“Des juges genevois auditionnés suite à une dénonciation d’Yves Bouvier”, *Le Point*, 19.10.2018).

19. Μακάριος Δρουσιώτης, *Η Συμμορία*, Αλφάδι, Λευκωσία 2020, σ. 137.

γόρο της στην Κύπρο τον Λουκή Παπαφιλίππου, ο οποίος επίσης είχε ισχυρή επιρροή στο πολιτικό σύστημα και διατεινόταν ότι διέθετε δική του πολυκομματική κοινοβουλευτική ομάδα.

Οι Νεοκλέους και Παπαφιλίππου συνδέονταν με μακροχρόνια φιλία, όμως η υπόθεση Ριμπολόβλεφ τους έφερε σε σύγκρουση. Από φίλοι και επαγγελματικοί συνεργάτες έγιναν ορκισμένοι εχθροί, με τον καθένα τους να προσπαθεί να διευρύνει τις προσβάσεις που είχε στο πολιτικό σύστημα εις βάρος του άλλου. Ο Νεοκλέους διέθετε απεριόριστους πόρους, λόγω της οικονομικής επιφάνειας του πελάτη του, όμως η δύναμη του Παπαφιλίππου ήταν ο τηλεοπτικός σταθμός *ΑΝΤ1*, του οποίου ήταν ιδιοκτήτης. Στον ανταγωνισμό του με τον Παπαφιλίππου, και με φόντο την αντιπαλότητα για το διαζύγιο του Ριμπολόβλεφ, ο Νεοκλέους άρχισε να επενδύει στα μέσα ενημέρωσης είτε με την αγορά ποσοστών στις εκδοτικές επιχειρήσεις είτε με χορηγίες. Χρηματοδότης αυτών των επενδύσεων ήταν ο Ριμπολόβλεφ. Μέσω της επιρροής του στα μέσα ενημέρωσης ασκούσε πρόσθετη επιρροή στο πολιτικό σύστημα. Τα ζητήματα που ενδιέφεραν τον Ριμπολόβλεφ, αλλά και τον Νεοκλέους, ο οποίος διαχειριζόταν τα συμφέροντά του, συνήθως απολάμβαναν ευνοϊκής για τους ίδιους προβολής, ενώ απουσίαζαν οι αρνητικές ειδήσεις και η όποια κριτική.

Ο «Νόμος Ριμπολόβλεφ»

Τον Οκτώβριο του 2010, τρεις μόνο μήνες μετά τη δημοσιοποίηση των οικονομικών απαιτήσεων της Ελένα Ριμπολόβλεβα στην υπόθεση του διαζυγίου της, η Μαρία Κυριακού, βουλευτής του ΔΗΣΥ και συνεταιίρος στο δικηγορικό γραφείο του Ανδρέα Νεοκλέους, κατέθεσε στη Βουλή νομοσχέδιο για τροποποίηση του Περί Εμπιστευμάτων Νόμου του 1992. Μέχρι να συζητηθεί το νομοσχέδιο στην αρμόδια Επιτροπή Οικονομικών, η Κυριακού έχασε την έδρα της στις εκλογές του 2011. Ωστόσο, όταν τελικά συζητήθηκε το θέμα, προσκλήθηκε στη συζήτηση, με την ιδιότητα του ... ενδιαφερόμενου μέρους!²⁰ Το

20. «Ένας εναντίον όλων», *Πολίτης*, 11.10.2011.

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

νομοσχέδιο είχε ετοιμαστεί από τους νομικούς συμβούλους του Ριμπολόβλεφ, για να ανταποκρίνεται στον σκοπό του να μηδενίσει τις δυνατότητες της συζύγου του να εντοπίσει την οικογενειακή περιουσία. Ένας Γάλλος δημοσιογράφος που ασχολήθηκε με την υπόθεση ονόμασε εύστοχα τον νόμο «Νόμο Ριμπολόβλεφ».²¹ Η προώθηση του νομοσχεδίου συνέπεσε με δημοσιεύματα στον Τύπο που πρόβαλλαν την τροποποίηση του νόμου ως αντίδοτο στην οικονομική κρίση, επειδή θα προσέλκυε τάχα νέες επενδύσεις.

Στην προσπάθεια του Νεοκλέους να προωθήσει την τροποποίηση του περί Εμπιστευμάτων Νόμου αντέδρασε ο Λουκής Παπαφιλίππου. Ο ισχυρότερος και αποτελεσματικότερος άνθρωπος του Παπαφιλίππου στο πολιτικό σύστημα ήταν ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος υπονόμει την προώθηση του «Νόμου Ριμπολόβλεφ». Ο Νεοφύτου είχε ισχυρά επιχειρήματα για να αιτιολογήσει τη θέση του, αλλά και επιρροή στους διάφορους θεσμούς και τις υπηρεσίες που είχαν άποψη επί του θέματος.

Μεταξύ των τροποποιήσεων που προτεινόταν για τον νόμο ήταν να υπάρχει το δικαίωμα άρνησης της αποκάλυψης των στοιχείων του πραγματικού δικαιούχου ενός εμπιστευματος. Η ρύθμιση αυτή παραβίαζε την Οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος. Στη συζήτηση ενώπιον της κοινοβουλευτικής Επιτροπής Οικονομικών, η προϊσταμένη της Μονάδας Καταπολέμησης Αδικημάτων Συγκάλυψης (ΜΟΚΑΣ) Εύα Παπακυριακού έφερε ένσταση στη συμπερίληψη αυτής της τροπολογίας. Η Μαρία Κυριακού επέκρινε δημόσια τη θέση της ΜΟΚΑΣ, κατηγορώντας όσους αντιστρατεύονταν την τροπολογία του νόμου ότι υπονόμει την κυπριακή οικονομία.²² Αντιδρώντας η Παπακυριακού ανέφερε ότι, με βάση την Οδηγία κατά του ξεπλύματος που ενσωματώθηκε στην κυπριακή νομοθεσία, υπήρχε υποχρέωση αναγνώρισης του πραγματικού δικαιούχου από τον

21. Renaud Revel, *Le mystérieux Monsieur Rybolovlev: Enquête sur l'oligarque le plus puissant du monde*, First Document, 2017, σ. 124.

22. «Η στραβός είναι ο γιαλός ή στραβά αρμενίζουμε», *Πολίτης*, 22.2.2012.

διαχειριστή ενός εμπιστεύματος, ο οποίος όφειλε να τηρεί εμπιστευτικά τα σχετικά στοιχεία και «υποχρεούται να τα αποκαλύψει μόνον σε περίπτωση έκδοσης σχετικού Δικαστικού Διατάγματος».²³

Για να υπερπηδηθεί το εμπόδιο της σύγκρουσης του «Νόμου Ριμπολόβλεφ» με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, στις τροποποιήσεις υπήρχε πρόνοια σύμφωνα με την οποία όλες οι αποφάσεις αλλοδαπών δικαστηρίων θα αντιμετωπίζονταν «ως εάν αυτές να αντίκεινται στη δημόσια τάξη της Δημοκρατίας και άρα δεν εφαρμόζονται στην Κύπρο».²⁴ Η επίκληση της δημόσιας τάξης σκοπό είχε να εξαιρέσει τον «Νόμο Ριμπολόβλεφ» από τους περιορισμούς που έθετε η ΕΕ, επειδή η δημόσια τάξη είναι εκτός του κοινοτικού κεκτημένου. Με την τροποποίηση του νόμου, αν η Ριμπολόβλεβα κέρδιζε μία δίκη στην Ελβετία και η απόφαση επέβαλλε στον τέως σύζυγό της να της παραχωρήσει μέρος της περιουσίας που ήταν εγγεγραμμένη σε διεθνές εμπίστευμα στην Κύπρο, η απόφαση αυτή δεν θα μπορούσε να εφαρμοστεί, και η υπόθεση θα έπρεπε να εκδικαστεί εξ αρχής στην Κύπρο, για λόγους δημόσιας τάξης!

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου αξιοποιούσε όλες αυτές τις στρεβλώσεις που υπήρχαν στο νομοσχέδιο, για να εμποδίσει την προώθησή του. Για τη στάση του αυτή επικρινόταν, επειδή θα χάνονταν τάχα επενδύσεις.²⁵ Απαντώντας ο Νεοφύτου ανέφερε ότι οι αλλαγές ήταν «προκλητικά ασύμβατες» με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. «Είναι πραγματικά ντροπή για την ευρωπαϊκή Κύπρο να γράφουμε tailor made προτάσεις νόμου προς εξυπηρέτηση συμφερόντων ίσως ενός μόνο πελάτη, και αδιαφορώντας για την αξιοπιστία και το συμφέρον της χώρας μας», ανέφερε.²⁶

Παρασκηνιακά, οι βουλευτές παραδέχονταν ότι ο νόμος ήταν εξυπηρέτηση στον Ριμπολόβλεφ, όμως επικαλούνταν ως άλλοθι διαβεβαιώσεις ότι εάν ψηφιζόταν η τροποποίηση, ο Ρώσος ολιγάρχης θα έκανε χρήση

23. «Δεν αρμενίζει στραβά η ΜΟΚΑΣ», *Πολίτης*, 24.2.2012.

24. «Ένας εναντίον όλων», *Πολίτης*, 11.10.2011.

25. Όπ. π.

26. «Διεθνή εμπιστεύματα», *Πολίτης*, 5.12.2011.

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

των δικαιωμάτων του και θα συμμετείχε στην αύξηση του κεφαλαίου της Τράπεζας Κύπρου, που αναζητούσε εναγωνίως νέα κεφάλαια.

Ένα από τα μεγαλύτερα αγκάθια του νομοσχεδίου ήταν η πρόνοια για μη αναγνώριση ξένων δικαστικών αποφάσεων, για την οποία έφερνε ένσταση και η Νομική Υπηρεσία. Τελικά, ο τότε γενικός εισαγγελέας Πέτρος Κληρίδης συμβιβάστηκε και, με επιστολή του στην κοινοβουλευτική Επιτροπή Οικονομικών, έδωσε τη συγκατάθεσή του αποδεχόμενος το αιτιολογικό ότι «η σχετική πρόνοια θα αποτελεί κανόνα δημόσιας τάξης για το εθνικό δίκαιο»²⁷ και συνεπώς δεν υπόκειται στους περιορισμούς των Κανονισμών της ΕΕ!

Ο Αβέρωφ Νεοφύτου διαφωνούσε με την προσέγγιση του γενικού εισαγγελέα και ο ΔΗΣΥ ζήτησε να αποσταλεί ο «Νόμος Ριμπολόβλεφ» στην ΕΕ για να εξεταστεί αν η ταύτιση του απορρήτου της περιουσίας των εμπιστευμάτων με τη δημόσια τάξη ήταν συμβατή με το κεκτημένο. Ξαφνικά, η κοινοβουλευτική ομάδα του ΔΗΣΥ εγκατέλειψε όλες τις ενστάσεις και ο «Νόμος Ριμπολόβλεφ» ψηφίστηκε, σχεδόν ομόφωνα, στις 8 Μαρτίου 2012. Αιτιολογώντας τη θετική ψήφο του ΔΗΣΥ, ο τότε κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του κόμματος Τάσος Μητσόπουλος είπε ότι το κόμμα συνεκτίμησε «το πιεστικό αίτημα του τραπεζικού τομέα το οποίο προβάλλεται για την υπερψήφιση της συγκεκριμένης νομοθεσίας».²⁸ Με άλλα λόγια, ο ΔΗΣΥ ισχυριζόταν ότι ψήφισε τον νόμο ως αντάλλαγμα για τη συμμετοχή του Ριμπολόβλεφ στην αύξηση του κεφαλαίου της Τράπεζας Κύπρου.

Στην ψηφοφορία υπήρξαν δύο αρνητικές ψήφοι, του Αβέρωφ Νεοφύτου και του Σωτήρη Σαμψών, ο οποίος επίσης ήταν της επιρροής του Παπαφιλίππου. Αιτιολογώντας την αρνητική ψήφο του, ο Νεοφύτου έκανε δύο παρατηρήσεις: «Πρώτον, όταν υποβάλλονται προτάσεις νόμου από οποιοδήποτε συνάδελφο σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή, δεν [πρέπει να] έχουν οποιαδήποτε σχέση με επαγγελματικές

27. Πρακτικά της Βουλής των Αντιπροσώπων, Ι΄ Βουλευτική Περίοδος – Σύνοδος Α΄, Συνεδρίαση 8.3.2012.

28. Όπ. π.

δραστηριότητες και διασύνδεση με τις συγκεκριμένες τροπολογίες».²⁹ Η μομφή ήταν για την τέως βουλευτή του κόμματός του Μαρία Κυριακού, η οποία είχε καταθέσει την πρόταση νόμου στη Βουλή κατά παραγγελία του δικηγορικού γραφείου του Ανδρέα Νεοκλέους. «Δεύτερον, η Βουλή θωρακίζει το κύρος της, αλλά και το κύρος της χώρας, διασφαλίζοντας ότι δεν παρεμβαίνει ή δεν επιτρέπει να γίνονται παρεμβάσεις νομοθετικές που επηρεάζουν εν εξελίξει διαδικασίες, και ιδιαίτερα εκκρεμούσες δικαστικές αποφάσεις». Η μομφή ήταν για τη σκοπιμότητα της σχετικής νομοθεσίας, ενόψει της απόφασης της εν εξελίξει δικαστικής διαμάχης για το διαζύγιο του Ριμπολόβλεφ.

Ουδείς διαφώνησε ή ερμήνευσε διαφορετικά τα πράγματα. Διά της σιωπής της η Βουλή των Αντιπροσώπων παραδέχτηκε ότι ψήφιζε ένα νόμο κατά παραγγελία ενός ολιγάρχη, σκοπός του οποίου ήταν να αποστερήσει από τη σύζυγό του τη δυνατότητα να διεκδικήσει τα δικαιώματά της στην οικογενειακή περιουσία. Κατά διαβολική σύμπτωση, ο νόμος ψηφίστηκε στις 8 Μαρτίου, που είναι η Ημέρα της Γυναίκας. Η διαδικασία αύξησης κεφαλαίου της Τράπεζας Κύπρου ολοκληρώθηκε αμέσως μετά την ψήφιση του νόμου, αλλά ο Ριμπολόβλεφ δεν συμμετείχε, αθετώντας την υπόσχεσή του.³⁰

Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας στη Βουλή κατέδειξε και το ποιος ήταν το αφεντικό στην πόλη. Ο Νεοκλέους επικράτησε κατά κράτος του Παπαφιλίππου. Η επικράτηση του Νεοκλέους οφειλόταν στη στροφή του ΔΗΣΥ, μετά από παρέμβαση του τότε προέδρου του και υποψηφίου για τις προεδρικές εκλογές του 2013, Νίκου Αναστασιάδη, ο οποίος είχε κάνει προσωπική συμφωνία με τον Ριμπολόβλεφ, η οποία είχε και οικονομική πτυχή.

Ο σύνδεσμος του Αναστασιάδη με τον Ριμπολόβλεφ ήταν ο δημοσιογράφος Ανδρέας Χατζηκυριάκος, ιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος

29. Όπ. π.

30. Μόνο η εφημερίδα *Cyprus Mail* έγραψε το παρασκήνιο του «Νόμου Ριμπολόβλεφ» και την κατάληξή του. (Στήλη “Coffee Shop”, 11.3.2012, 25.3.2012, 22.4.2012, 1.7.2012).

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

της εταιρείας επικοινωνίας Γνώρα. Η Γνώρα ιδρύθηκε το 2003 και μέχρι το 2010 ήταν μια σχετικά μικρή εταιρεία. Το 2010 ήταν έτος σταθμός για την εταιρεία και τον ιδρυτή της. Ήταν η χρονιά που ο Χατζηκυριάκος ανέλαβε τα θέματα επικοινωνίας του Αναστασιάδη όταν ο τελευταίος άρχισε να προετοιμάζει την υποψηφιότητά του για τις προεδρικές. Αργότερα τον ίδιο χρόνο προέκυψε το σχέδιο του Ριμπολόβλεφ να χρησιμοποιήσει τους θεσμούς της Κυπριακής Δημοκρατίας για να θωρακίσει τον πλούτο του από τις διεκδικήσεις της συζύγου του. Με εισήγηση του Ανδρέα Νεοκλέους, ο Χατζηκυριάκος ανέλαβε και τα θέματα επικοινωνίας του Ριμπολόβλεφ. Η επιλογή του Χατζηκυριάκου δεν μπορεί να ήταν άσχετη με το ότι εργαζόταν ταυτόχρονα για τον αρχηγό του μεγαλύτερου κόμματος στην Κύπρο.

Πολλές και σημαντικές πληροφορίες για τη σχέση του Αναστασιάδη με τον Ριμπολόβλεφ και για τον ρόλο που διαδραμάτισε ο Ανδρέας Χατζηκυριάκος περιέχονται στα προσωπικά τηλεφωνικά μηνύματα της δικηγόρου του Ριμπολόβλεφ Τετιάνα Μπερσέντα, τα οποία κατασχέθηκαν από τις αρχές του Μονακό για άλλη υπόθεση, στην οποία θα γίνει αναφορά στη συνέχεια. Ορισμένα από τα μηνύματα διέρρησαν αρχικά στην εφημερίδα *Le Monde*.³¹ Αργότερα, η γαλλική ιστοσελίδα ερευνητικής δημοσιογραφίας *Mediapart*³² και το γερμανικό περιοδικό *Der Spiegel*³³ σε έρευνές τους για τις δραστηριότητες του Ριμπολόβλεφ στην Κύπρο, δημοσίευσαν ορισμένα από τα μηνύματα της Μπερσέντα. Με αφετηρία αυτά τα δημοσιεύματα αναζήτησα και εξασφάλισα ολόκληρο το ντοσιέ των μηνυμάτων της Μπερσέντα, το οποίο είναι τεκμήριο σε ποινική υπόθεση σε δικαστήριο του Μονακό.³⁴ Τα μηνύματα που αναφέρονταν στην Κύπρο αποτελούν βασική πηγή μου για την τεκμηρίωση της διαπλοκής του κυπριακού πολιτικού συ-

31. “Le milliardaire russe Dmitri Rybolovlev au centre d’un ‘Monacogate’”, *Le Monde*, 14.9.2017.

32. Antton Rouget, Michel Henry, “How oligarch Dmitry Rybolovlev’s aides plotted his wife’s arrest in Cyprus”, *Mediapart*, 18.11.2018.

33. “Rybolovlev’s rules, a Russian billionaire’s Monaco fiefdom”, *Der Spiegel*, 16.11.2018.

34. Έκθεση του εμπειρογνώμονα Jean-Christophe Slucki για τον δικαστή Edouard Levrault, Πρωτοδικείο Μονακό, 30.8.2017.

στήματος με τον Ριμπολόβλεφ.³⁵ Όπως προκύπτει από το περιεχόμενο των μηνυμάτων της Μπερσέντα, ο Χατζηκυριάκος, υπό τον μανδύα του επικοινωνιολόγου, ήταν ο μεσάζων μεταξύ του Ριμπολόβλεφ και του κυπριακού πολιτικού συστήματος, και κυρίως μεταξύ του Ριμπολόβλεφ και του Αναστασιάδη.

Η συνεργασία του Αναστασιάδη με τον Ριμπολόβλεφ είχε οικονομική πτυχή, σε βαθμό που ο ολιγάρχης διατεινόταν ότι «είχε έλεγχο επί του Προέδρου της Κύπρου».³⁶ Η μαρτυρία προέρχεται από την Τάνια Ράπο, η οποία ενεργούσε και ως μεταφράστρια του Ριμπολόβλεφ, και είχε πρωτογενή γνώση των δραστηριοτήτων του. Σύμφωνα με τη Ράπο, ο Ριμπολόβλεφ διατεινόταν ότι «υπάρχουν τρία μέρη στον κόσμο όπου μπορούσε να κάνει ό,τι ήθελε: Η Κύπρος, το Μονακό και ο Σκορπιός».³⁷ Στο βιβλίο του *Ο μυστήριος κύριος Ριμπολόβλεφ*, ο Γάλλος δημοσιογράφος Ρενό Ρεβέλ περιλαμβάνει ένα κεφάλαιο με τίτλο «Ο Βασιλιάς της Κύπρου»,³⁸ στο οποίο περιγράφει τη χώρα μας ως φέουδο του ολιγάρχη. Επικαλούμενος αυτήκοο μάρτυρα, ο συγγραφέας καταγράφει μία στιχομυθία του Ριμπολόβλεφ με φίλους του, στους οποίους είπε ότι «εγώ έβαλα τον Αναστασιάδη εκεί που είναι σήμερα, χωρίς εμένα δεν θα βρισκόταν εκεί». Ο Ριμπολόβλεφ, γράφει ο Ρεβέλ, ήταν ο μεγάλος χρηματοδότης της προεκλογικής εκστρατείας του Αναστασιάδη. Επίσης, ο Ρωσοαμερικανός ιστορικός Γιούρι Φελστίνσκι, σε ένα εκτεταμένο ερευνητικό ρεπορτάζ του για τις πρακτικές του Ριμπολόβλεφ έγραψε ότι ο Ρώσος ολιγάρχης «συνήθιζε να καυχιέται στους φίλους του ότι αυτός ήταν που ανέβασε τον Νίκο Αναστασιάδη στην εξουσία ως Πρόεδρο της Κύπρου τον Φεβρουάριο του 2013».³⁹ Το κίνητρο του Ριμπολόβλεφ δεν ήταν άλλο

35. Τα μηνύματα ήταν στα αγγλικά. Στο βιβλίο παρατίθενται στα ελληνικά, σε μετάφραση από τον συγγραφέα.
36. Hervé Gattegno, “Oligarque contre marchand d’art: révélations sur l’affaire qui fait trembler Monaco et la Suisse”, *Vanity Fair*, 23.2.2016.
37. Vicky Ward, “Did this billionaire get swindled out of millions in an elaborate art world scheme?”, *Town & Country*, 17.11.2015.
38. Renaud Revel, *Le mystérieux Monsieur Rybolovlev: Enquête sur l’oligarque le plus puissant du monde*, First Document, 2017, σ. 117.
39. Yuri Felshtinsky, “Donald Trump & Dmitri Rybolovlev: The story of one payment”, *Gordonua*, 9.7.2018.

Ο ΟΛΙΓΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΦΕΟΥΔΟ ΤΟΥ

από την αντιδικία με τη σύζυγό του για το διαζύγιο. «[Ο Αναστασιάδης] μου υποσχέθηκε προσωπικά ότι θα ασχοληθεί με την υπόθεση της γυναίκας μου»,⁴⁰ διατεινόταν ο Ριμπολόβλεφ, και τα γεγονότα που ακολούθησαν τον επιβεβαίωσαν.

Η διεξαγωγή εκλογών, και δη προεδρικών, προϋποθέτει προϋπολογισμούς εκατομμυρίων. Τα χρήματα συγκεντρώνονται με αδιαφανείς διαδικασίες και αυτοί που συνεισφέρουν επενδύουν σε ανταλλάγματα που θα τους επιφέρουν κέρδη. Όταν, στα μέσα του 2012, ο Αναστασιάδης μου καυχήθηκε ότι είχε απεριόριστους πόρους για τη χρηματοδότηση της εκστρατείας του,⁴¹ ο Ριμπολόβλεφ ήταν ένας από τους Ρώσους «φίλους» του οι οποίοι είχαν επενδύσει στην υποψηφιότητά του. Όσα και αν έδινε ο Ριμπολόβλεφ στον Αναστασιάδη, ήταν ασήμαντα μπροστά στο διακύβευμα του διαζυγίου του, που ήταν της τάξης των δισεκατομμυρίων.

Η ποδηγέτηση της Δικαιοσύνης

Μία από τις μεθόδους που χρησιμοποίησε ο Ριμπολόβλεφ για να εξαναγκάσει τη σύζυγό του να συμβιβαστεί ήταν ο προσεταιρισμός των δικηγόρων της. Η Ελένα Ριμπολόβλεβα είχε εξασφαλίσει τις υπηρεσίες του Μαρκ Μπονάντ, ενός από τους πιο φημισμένους δικηγόρους της Γενεύης, ο οποίος αποκαλείται «Μότσαρτ της δικηγορίας». Ο Μπονάντ ήταν γνωστός με τον Λουκή Παπαφιλίππου, ο οποίος ανέλαβε να εκπροσωπήσει την Ριμπολόβλεβα στην Κύπρο. Η δικηγόρος του Ριμπολόβλεφ Τετιάνα Μπερσέντα προσέγγισε τον Παπαφιλίππου και του υποσχέθηκε επαγγελματική συνεργασία.⁴² Ο Λουκής Παπαφιλίππου, με τη δικαιολογία ότι δεν θα ασχολείτο πλέον με το οικογενειακό δίκαιο, παράτησε την υπόθεση της Ριμπολόβλεβα και σύ-

40. Renaud Revel, *Le mystérieux Monsieur Rybolovlev: Enquête sur l'oligarque le plus puissant du monde*, First Document, 2017, σ. 124.

41. Μακάριος Δρουσιώτης, *Η Συμμορία*, Αλφάδι, Λευκωσία 2020, σ. 19.

42. Το συμπέρασμα αυτό συνάγεται από τα μηνύματα που βρέθηκαν στο κινητό της Μπερσέντα.